

Bakterijski meningitis

Uvod

- ▶ Meningitis je upala zaštitnih ovojnica koje obavijaju mozak i kičmenu moždinu, a koje poznajemo i kao moždane ovojnice.
- ▶ Uzročnici: virusi, bakterije, drugi mikroorganizmi, rjeđe lijekovi.

Etiologija bakterijskog meningitisa

Starost djeteta	Uzročnik
0 do 4 nedelje	Streptococcus agalacticae, Escherichia coli, Listeria monocytogenes, Klebsiella pneumoniae, Enterococcus, Salmonella
1 do 3 mjeseca	Streptococcus agalacticae, Escherichia coli, Listeria monocytogenes, Haemophilus influenzae, Streptococcus pneumoniae, Neisseria meningitidis
3 mjeseca do 18 godina	Haemophilus influenzae, Streptococcus pneumoniae, Neisseria meningitidis
18 godina do 50 godina	Haemophilus influenzae, Neisseria meningitidis, Listeria monocytogenes

Patogeneza bakterijskih meningitisa

Patogeneza	Faktori virulencije uzročnika	Odbrambeni mehanizmi
Kolonizacija sluznica	Fimbrije, polisaharidna kapsula, IgA proteaze	Epitel sluznica, aktivnost cilija, sekretorni IgA, antikapsularna At
Sistemska invazija i opstanak uzročnika u vaskularnom sistemu	Transepitelni transport, polisaharidna kapsula	Komplement
Invazija CNS-a	Fimbrije, adhezijski receptori, intramonocitni transport	Krvno-moždana barijera
Opstanak uzročnika u CNS-u	Neograničeno razmnožavanje mikroorganizama s polisaharidnom kapsulom	Funkcionalna nesposobnost neutrofilnih leukocita

Prilikom infekcije patogenim mikroorganizama dolazi do kolonizacije sluznice nazofarinksa zahvaljujući određenim faktorima virulencije uzročnika: fimbrije, polisaharidna kapsula, IgA proteaze koje razlažu sekretorni IgA. Odbrambeni mehanizmi, koji sprečavaju prodor mikroorganizama, su epitel sluznica, aktivnost cilija, sekretorni IgA, antikapsularna At. Potom dolazi do sistemska invazija i opstanaka uzročnika u vaskularnom sistemu. Odbrambeni mehanizam čini krvno moždana barijera. U CNS-u dolazi do Neograničeno razmnožavanje mikroorganizama s polisaharidnom kapsulom.

Patofiziološki i patogenetski mehanizmi oštećenja CNS-a

Indukcija upalne reakcije u CNS-u
Oštećenje krvno-moždane barijere
Povišenje intrakranijalnog pritiska
Promjena protoka krvi kroz mozak
Oštećenja neurona

U CNS-u dolazi do indukcije upalne reakcije. Djelovanjem medijatora upale dolazi do oštećenja krvno-moždane barijere i promjene sastava cerebrospinalne tekućine, zbog promjene transporta jona i molekula. Zbog nakupljanja upalnog eksudata dolazi i do po povišenja intrakranijalnog pritiska, a dejstvom medijatora upale formiraju se zone infarcije uz oštećenje neurona.

Znaci i simptomi bolesti

- ▶ Najčešći- intenzivna glavobolja uz ukočenost vrata (kod starijih pacijenata)
- ▶ Fotofobija i fonofobija
- ▶ Napeta fontanela, razdražljivost (kod dojenčadi)
- ▶ Osip na koži (meningokokni meningitis)

Klasična trijada simptoma

- ▶ ukočenost vrata
- ▶ visoka tjelesna temperatura
- ▶ promijenjeno stanje svijesti

Navedna klasična trijada simptoma se ipak javlja u samo 44–46 % slučajeva.

Komplikacije

- ▶ Sepsa
- ▶ Hipotenzija, aritmije, hipotermija, DIK
- ▶ Krvarenje u nadbubrežne žlijezde- Waterhouse-Friderichsenov sindrom
- ▶ Edem mozga, hernijacija moždanih hemisfera, hidrocefalus, cerebralna venska tromboza

Gangrena

- ▶ Charlotte Cleverley Bisman je u dojenačkom periodu oboljela od meningokoknog meningitisa. Osip je progredirao u gangrenu, nakon čega je urađena amputacija sva četiri ekstremiteta. Djevojčica je preživjela i danas je na naslovnoj strani u kampanji vakcinisanja protiv meningokoknog meningitisa na Novom Zelandu.

Dijagnoza

- ▶ Klinička slika
- ▶ Laboratorijski nalazi (visoka SE i CRP)
- ▶ Lumbalna punkcija- kontraindikacije: u slučaju tumorske mase ili apscesa mozga zbog mogućnosti hernijacije mozga.
- ▶ Ako postoji sumnja na povišen IKP (potvrđen edem palpule očnog živca)– učiniti CT endokranijuma ili magnetsku rezonancu endokranijuma (MR).

Lumbalna punkcija

Zamućen izgled likvora

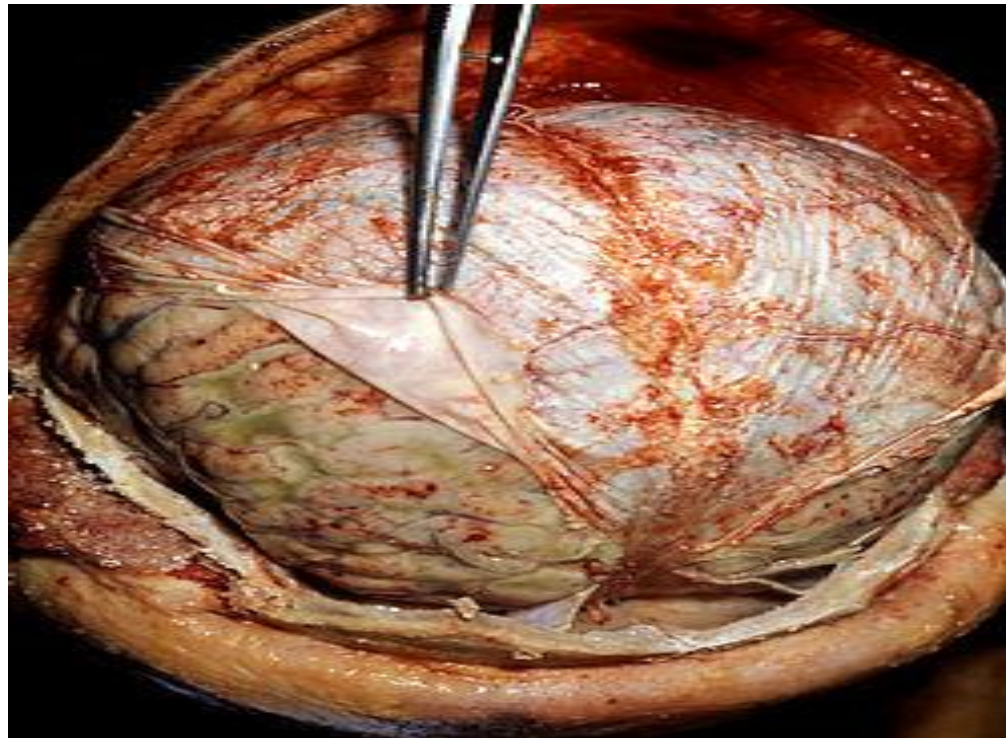

Likvor

- ▶ Normalna vrijednost glukoza u cerebrospinalnoj tečnosti je 2,22-4,44 mmol/L odn. 60% serumske vrijednosti.
- ▶ Normalna vrijednost proteina u CST je 0,15-0,45g/L
- ▶ Normalna vrijednost hlorida u CST je 118-132 mmol/L
- ▶ Kod bakterijskog meningitisa vrijednost glukoze u CST je SNIŽENA, vrijednost proteina u CST je POVIŠENA i prisutna je pleocitoza. U 90% slučajeva u pitanju je neutrofilna pleocitoza, a u 10% slučajeva limfocitna pleocitoza. Značajan broj ćelija u CST je >10-20/mm³
- ▶ Nakon uzimanja likvora potrebno je uzeti uzorak likvora na kulturu bakterija i antibiogram.
- ▶ Bojenje po Gramu iz kulture pokazuje Gram negativne (ružičaste) bakterije, često u parovima

Obdukcijski nalaz pacijenta umrlog od pneumokoknog meningitisa. Ispod prve moždane ovojnice (*dure mater*) odmaknute pincetom, vidljive su gnojne nakupine (zelenkasto) i lokalizovana mjesta krvarenja (crveno).

Principi terapije bakterijskih meningitisa

- ▶ Antibiotici širokog spektra
- ▶ Infuzija tečnosti i elektrolita
- ▶ Antipiretici
- ▶ Antikonvulzivna terapija (lorazepam 0.1 mg/kg IV, phenobarbiton 15 mg/kg IV)
- ▶ Antiedematozna terapija Manitol 0.5-1g/kg i.v.
- ▶ Dexason 0,25 mg/kg i.v. na 6 sati- se daje obično prije prve doze antibiotika i to samo kod dojenčadi radi prevencije hidrocefalusa; ne daje se rutinski

Empirijsko liječenje antibioticima

- ▶ Treba započeti odmah
- ▶ Može se izabrati na osnovu starosti pacijenta

Novorođenčad

- ▶ Ampicillin (Penbritin) 100 mg/kg **plus** cefotaxime (Tolycar) 50 mg/kg i.v. na 6h **ili**
- ▶ Ampicillin 100 mg/kg **plus** aminoglikozidi (gentamicin 2.5 mg/kg ili tobramycin 2.5 mg/kg) na 8h

Djeca do 23 mjeseca

- ▶ Cephalosporini treće generacije (ceftriaxone 75-100 mg/kg na 12-24h ili cefotaxime 75-100 mg/kg na 6-8h **plus** Vancomycin 15 mg/kg na 6h

Djeca starija od dvije godine

- ▶ Ceftriaxone 75-100 mg/kg na 12-24h **ili** cefotaxime 75-100 mg/kg na 6-8h **plus** Vancomycin 15 mg/kg na 6h

Imunokompromitovani pacijenti

- ▶ Cephalosporini treće generacije (ceftriaxone 2 g q12h ili cefotaxime 2 g q4-6h) **plus** Vancomycin 15 mg/kg na 8h
- ▶ **plus** ampicillin 2 g na 4h

Djeca sa penetrantnim povredama glave ili djeca sa VP shuntom

- ▶ Vancomycin 15 mg/kg na 8h **plus** cefepime 2 g na 8h **ili** ceftazidime 2 g na 8h
- ▶ **plus** meropenem 2 g na 8h

Specifična antimikrobna terapija

Uzročnik	Prvi izbor antibiotika	Drugi izbor antibiotika
<i>Haemophilus influenzae</i>		
Beta laktamaza negativan	Ampicilin	Ceftriakson ili cefotaksim, ili cefepim, ili hloramfenikol
Beta laktamaza pozitivan	Ceftriakson ili cefotaksim	cefepim, ili hloramfenikol ili meropenem ili aztreonam
<i>Neisseria meningitidis</i>		
penicilin MIK < 0,1 mg/L	Penicilin G ili Ampicilin	Ceftriakson ili cefotaksim, ili hloramfenikol
penicilin MIK 0,1-1,0 mg/L	Ceftriakson ili cefotaksim	meropenem ili vankomicin
Beta laktamaza pozitivna	Meropenem	

Specifična antimikrobna terapija

Uzročnik	Prvi izbor antibiotika	Drugi izbor antibiotika
<i>Streptococcus pneumoniae</i>		
penicilin MIK < 0,1 mg/L	Penicilin G	Ceftriakson ili cefotaksim, ili hloramfenikol
penicilin MIK 0,1-1,0 mg/L	Ceftriakson ili cefotaksim	meropenem ili vankomicin
penicilin MIK > 2 mg/L	Ceftriakson ili cefotaksim + Vankomicin + rimfampicin	meropenem
<i>Enterobacteriaceae</i>	Ceftriakson ili cefotaksim + aminoglikozid i.v.	Aztreonam ili meropenem ili ciprofloksacin ili trimetoprim sulfometoksazol
<i>Salmonella</i>	Ceftriakson ili ceftazidim, ili hloramfenikol	ciprofloksacin ili trimetoprim sulfometoksazol
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	Ceftazidim + aminoglikozid i.v.	Azlocilin- mezlocilin+aminoglikozid i.v., i.tek. ili piperacilin- tikarcilin+aminoglikozid i.v., ciproflosacin+ aminoglikozid i.v., meropenem+ aminoglikozid i.v.

Specifična antimikrobna terapija

Uzročnik	Prvi izbor antibiotika	Drugi izbor antibiotika
<i>Listeria monocytogenes</i>	Ampicilin+gentamicin	meropenem ili trimetoprim sulfometoksazol
<i>Streptococcus agalacticae</i>	Ampicilin ili penicilin G +gentamicin	Ceftriakson ili cefotaksim + gentamicin ili Vankomicin + gentamicin
<i>Staphylococcus aureus</i>		
MSAA	Penicilin G ili kloksacilin	Vankomicin
MRSA	Vankomicin + rimfampicin	
<i>Staphylococcus epidermidis</i>	Vankomicin + rimfampicin	

Osnovni princip terapije

- ▶ Pratiti opšte stanje bolesnika
- ▶ Trećeg, sedmog i 14. dana od početka terapije uraditi kontrolnu lumbalnu punkciju radi procjene terapijskog efekta.

Hemoprofilaksa bakterijskog meningitisa

Uzročnik	Antibiotik
Haemophilus influenzae	Rimfampicin 20 mg/kg/dan per os tokom 4 dana
Neisseria meningitidis	Rimfampicin 10 mg/kg/dan per os podijeljeno u dvije doze tokom 2 dana ili Ceftriakson Odrasli 1x 250 mg i.m. Djeca 1x 125 mg i.m.

Aktivna imunoprofilaksa bakterijskog meningitisa

- ▶ *Haemophilus influenzae*
- ▶ Vakcina protiv *Haemophilus influenzae* tip b u preko 90% slučajeva sprječava razvoj meningitisa
- ▶ *Neisseria meningitidis*: postoje vakcije protiv sojeva A i C ali one su bez većeg značaja jer je u većini slučajeva uzročnik meningitisa soj B.
- ▶ Vakcina protiv *Streptococcus pneumoniae* primijenjuje se za zaštitu rizičnih grupa pacijenata (starijih osoba, hroničnih bolesnika, pacijenata na imunosupresivnoj terapiji).

Posljedice bakterijskog meningitisa

- ▶ Posljedice bakterijskog meningitisa su prema jednom britanskom istraživanju slijedeće:
- ▶ Jedno od troje oboljele djece kasnije će imati problema sa mentalnim zdravljem, učenjem ili dijagnostikovanu epilepsiju, a svako peto dijete imaće problema u ponašanju.
- ▶ Pet puta više šansi da u kasnijim godinama razviju probleme u komunikaciji
- ▶ Oštećenje sluha
- ▶ Kod malog broja ispitane dece uticao je i na koeficijent inteligencije.

Zaključak

Odmah započeti empirijsku antibiotsku terapiju prema starosti pacijenta i prema mogućem najvjerovatnijem uzročniku. Ne čekati nalaz kulture likvora radi započinjanja terapije. U većini slučajeva dati Longaceph i.v. Kod težih oblika bakterijskog meningitisa ili po dobijanju nalaza kulture likvora može se dodati i Vankomicin i.v. Obavezno uključiti simptomatsku terapiju, po potrebi antikonvulzivnu terapiju. Dexason primijeniti samo kod dojenčadi radi prevencije hidrocefalusa. Raditi kontrolne lumbalne punkcije treći, sedmi i 14.dan od započinjanja terapije uz praćenje opšteg stanja pacijenta.